

Svenska poststämplar mellan år 1686–1830

- Ett urval

Med detta exponat vill jag på ett enkelt och intressant sätt visa och berätta om de tidiga poststämplarna, som brukades i Sverige under 16-, 17- och 1800-talet. Dessa tidiga stämplat saknar datum och årtal i själva stämpelstampen så brevens mottagare, avsändare och eventuella innehåll blir mer intressant och kan hjälpa till med datering.

Jag hoppas att exponatet ska skapa intresse och öka förståelsen om denna tid i Sveriges posthistoria.

Exponatet börjar med en kort beskrivning och presentation av brev med Sveriges första poststämplar från år 1686 och fortsätter sedan på ett liknande sätt med de senare så kallade bandeaustämplatarna och rakstämplarna som brukades fram till datumstämplarnas inträde år 1830.

Källor:

Adelsvapen-Wiki. <https://www.adelsvapen.com/>.

Facit Förlags. 2020. *Facit Postal X*.

Nilebrant, Stig. 1974. *Svenska brev. Förfilateli från 1600-talet till 1855*.

Wikipedia. <https://www.wikipedia.org/>.

B & F-stämplat

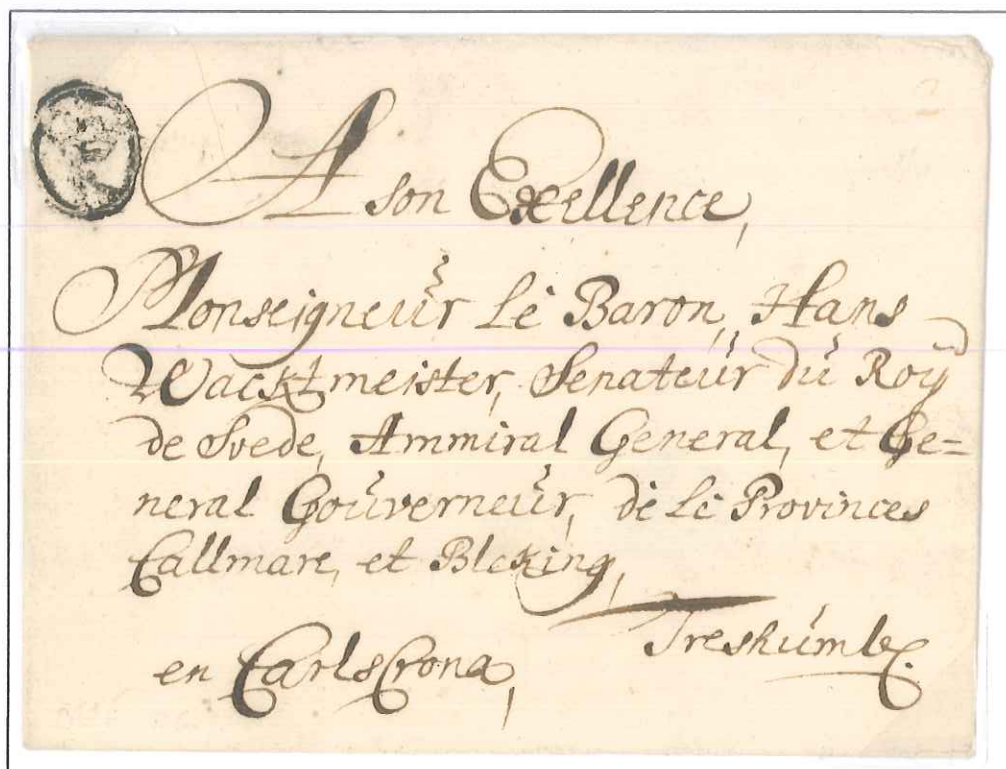
År 1685 bestämdes det att poststämplar skulle införas i Sverige. Två typer av poststämplar infördes till en början. Dessa två stämplat har fått förteckningen normalstämpel 1 och kallas oftast för B- och F-stämplat. B-stämplatna användes för betalda brev och F-stämplatna användes för fribrev. Fribrev var icke portobelagda brev som skickades i tjänste- eller ämbetssyften. Fribrevtjänsten fick alltså ej brukas privat.

Stämplatna fick enbart makulera avgående brev från Stockholm, då mängden brev vid övriga svenska postkontor ansågs vara så obetydlig att makuleringsstämplar ej var nödvändiga.

B- och F-stämplatna var mycket enkla och bestod av en oval med bokstav B eller F i tillsammans med en kunglig krona. Stämplatna fanns i flera olika typer och de första typerna för de två olika stämplatna började användas i januari 1686. De sista stämpeltyperna var i bruk till de första åren in på 1700-talet och ersattes helt år 1708 av normalstämpel 2 även kallad för bandeaustämplat.

Många stämpelavtryck är suddiga och otydliga, vilket beror på att de första stämplatna förmodligen var gjorda av trä.

Normalt sett stämpelades betalda brev i det övre högra hörnet av breven medan fribrev fick stämpeln i det övre vänstra hörnet.

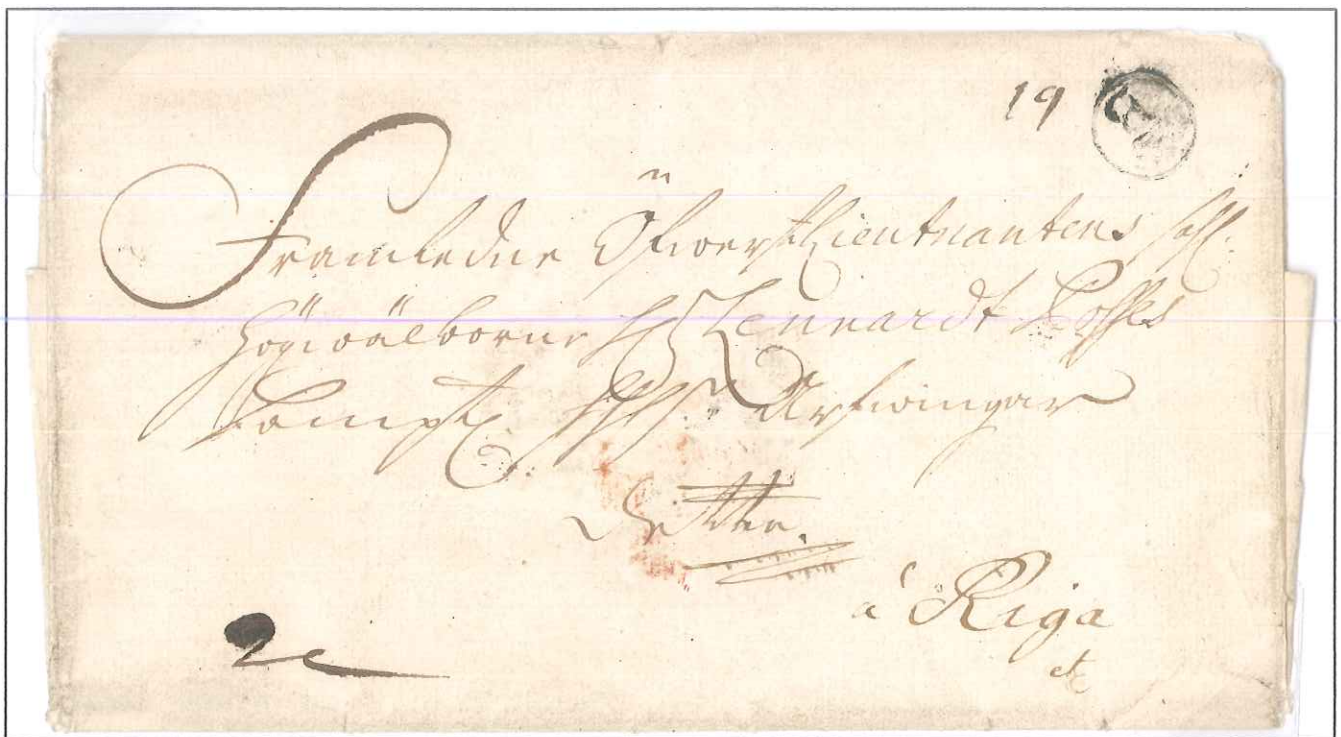
Karterat brevomslag med f-stämpel typ 1 skickat till amiralgeneralen och guvernören Hans Wachtmeister i Karlskrona.

F-stämpel typ 1 brukades enbart under det första året 1686.

B & F-stämplat

B-stämpel typ 4 på karterat brevomslag skickat till överkommissarien Salomon von Otter i Karlskrona. På baksidan svart sigill med ätten Wachtmeisters vapen. B-stämpel typ 4 var i bruk mellan åren 1694–1696.

B-stämpel typ 5 på karterat brevomslag skickat till den framlidne överstelöjtnanten Lennart Posses arvingar i Riga, Lettland. 2:an i det nedre vänstra hörnet betyder att brevet vägde 2 lod. B-stämpel typ 5 var i bruk mellan åren 1696–1708.

Bandeaustämplar

År 1708 kom den första bandeaustämpeln, som ersatte de tidigare B- och F-stämplarna. Bandeaustämplarna fanns i flera olika typer och nästan alla bestod av ortsnamnet Stockholm omslutet av en ram. Stämplarna brukades nästan oavbrutet under hela första halvan av 1700-talet med undantag för åren 1719–1723, då normalstämpel 3, de så kallade *skrivstilstämplarna* brukades.

Förutom till Stockholm tillverkades det också bandeaustämplor för städerna Pernau (Pärnu), Reval (Tallinn) och Riga i de svenskkontrollerade delarna av Estland och Lettland.

Avtrycken blev liksom de tidigare stämpeltyperna ofta suddiga, vilket berodde på att stämplarna var ömtåliga och snabbt slets ut.

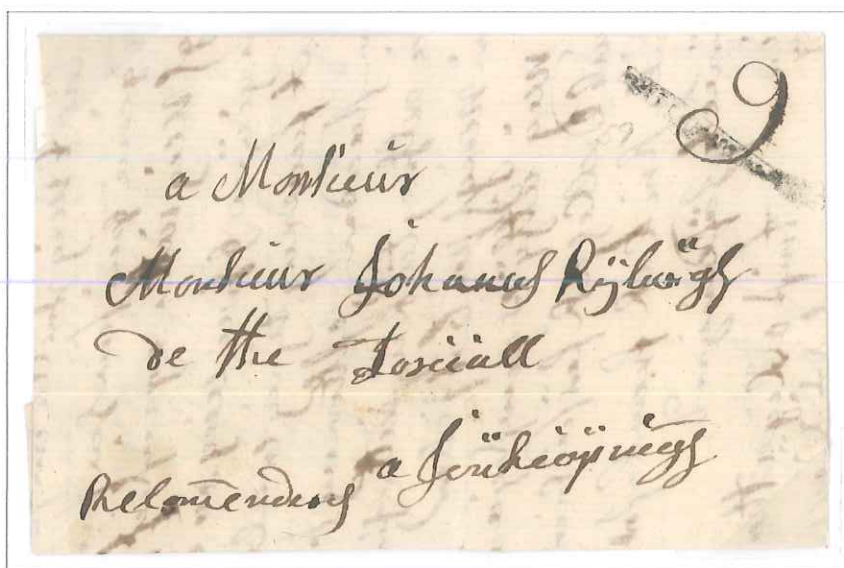

Stockholms bandeaustämpel typ 1 på karterat brev skickat till Magistratet i Västerås. Innehållet är daterat den 8 november 1726. Stockholms bandeaustämpel typ 1 var i bruk mellan åren 1722–1730.

Bandeaustämplat

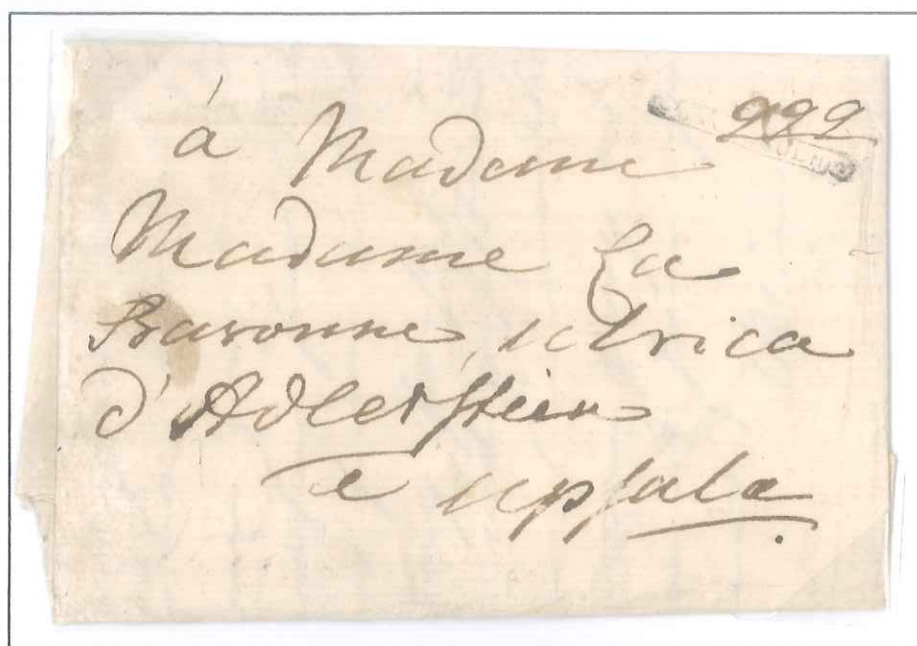

Stockholms bandeaustämpel typ 3 på karterat brev sänt till ryttmästaren Addich Memsen i Södertälje. Brevet är daterat i Stockholm den 2 juni 1733. Bandeaustämpel typ 3 användes mellan åren 1731–1741.
Ex Zetterberg.

Bandeaustämpel typ 8 på karterat rekommenderat brev skickat till Johannes Ryberg i Jönköping. Brevet är daterat Stockholm den 12 juni 1749. Bandeaustämpel typ 8 var i bruk mellan åren 1747–1751.

Bandeaustämplat

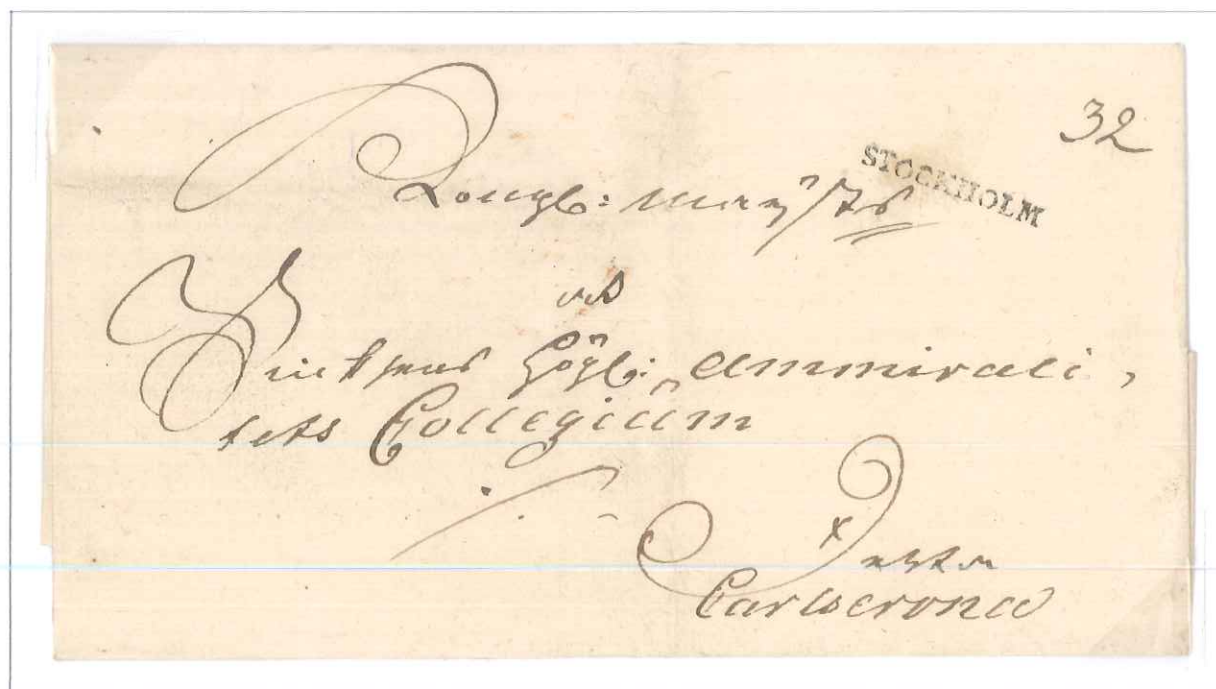

Bandeaustämpel typ 9 på karterat brev skickat till Ulrica Adlersten i Uppsala. Brevet är daterat den 12 november 1747. Bandeaustämpel typ 9 användes mellan åren 1747–1751.

Rakstämplar

I mitten av 1700-talet började bandeustämplarna bli rejält slitna och en ny typ av stämpelstamp började tas fram. År 1750 fick Stockholm en ny stämpel, rakstämpeln, normalstämpel 4. Denna stämpel var lik den tidigare bandeustämpeln med skillnaden att den saknade inramning runt bokstäverna. Nu bestod stämpeln enbart av ortsnamnet.

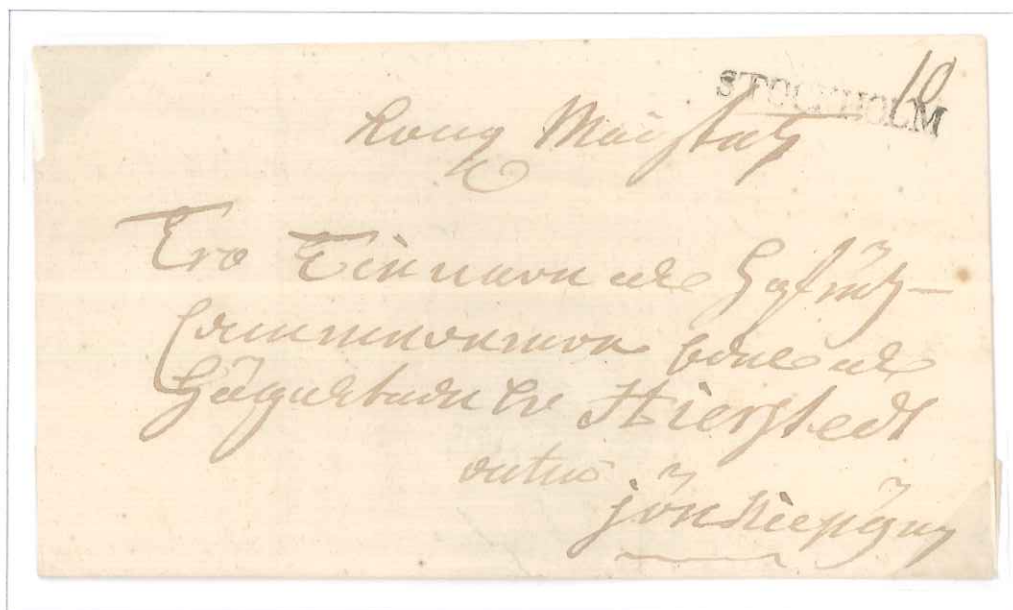
Till en början brukades enbart rakstämplar i Stockholm men år 1769 fick Norrköping en stämpel graverad. År 1816 fick postutväxlingsorten Grisslehamn en rakstämpel och år 1819 fick resterande svenska postkontor varsin stämpelstamp med sitt ortsnamn. Rakstämplarna användes fram till år 1830 då de ersattes av bågstämplarna, de nya datumstämplarn.

Stockholms rakstämpel typ 2 på karterat brevomslag skickat till Amiralitetet i Karlskrona.

Stockholms rakstämpel typ 2 var i bruk under åren 1750–1752.

Rakstämplar

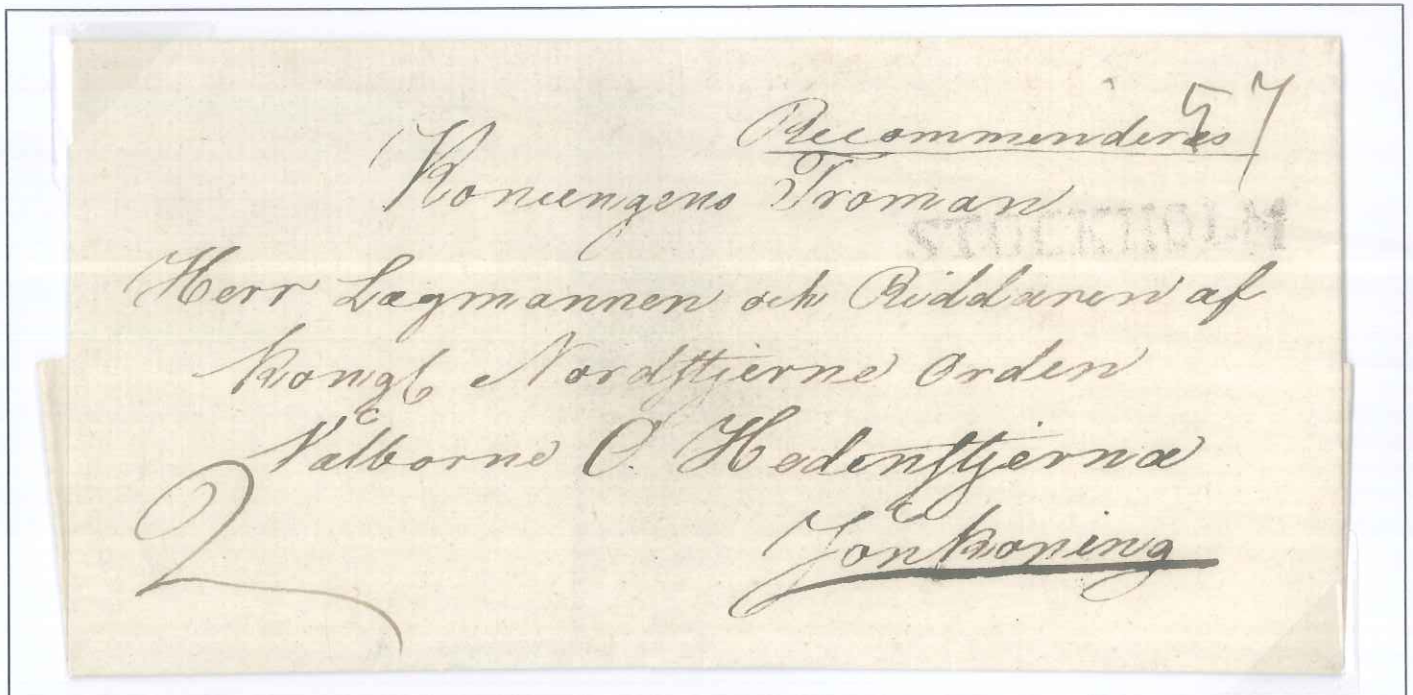

Stockholms rakstämpel typ 3 på karterat brevomslag skickat till hovrättskamrer Hiertstedt i Jönköping. På baksidan blyertsdaterat år 1756. Stockholms rakstämpel typ 3 användes mellan åren 1752–1770.

Stockholms rakstämpel typ 7 på karterat brev sänt till hemmansägaren Johan Gestrin i Borgå, Finland. Brevet är daterat i Stockholm den 10 november 1775. Stockholms rakstämpel typ 7 var i bruk mellan åren 1775–1787.

Rakstämplar

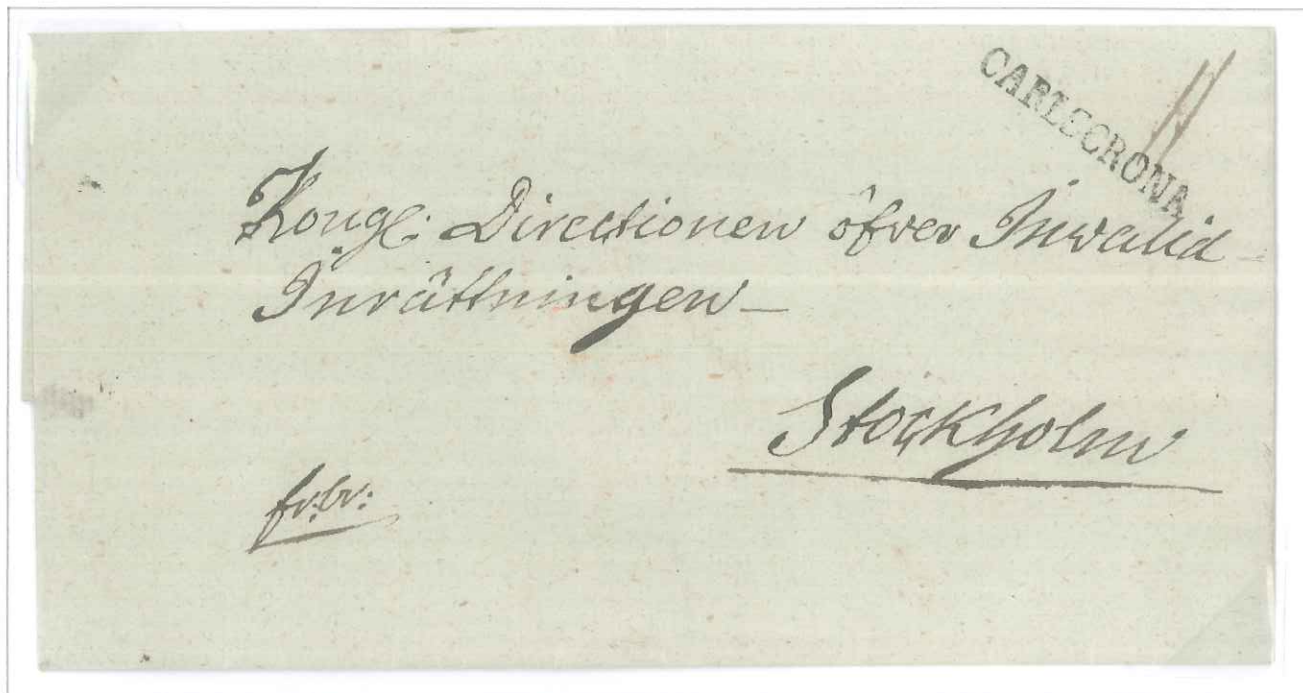

Stockholms rakstämpel typ 16 på karterat rekommenderat brev i 2: a viktklassen skickat till Lagmannen O. Hedenstierna i Jönköping. Stockholms rakstämpel typ 16 användes mellan 1825–1830.

Karterat brev med Stockholms rakstämpel typ 17. Brevet är daterat den 15 december 1828 och är skickat till fru Hasselrot i Säresta. Denna stämpeltyp brukades mellan åren 1825–1830.

Rakstämplar

Rakstämpel Carlsrona på karterat fribrevomslag skickat till Stockholm. Som många ämbetsbrev från tiden saknar detta brev innehåll.

Carlstads rakstämpel på karterat brev sänt till kamreraren Montelius i Stockholm. Brevet saknar årtalsdatering och är enbart daterat med 9 september.

Rakstämplar

Rakstämpel Göteborg på karterat brev skickat till herr J. P. Lundberg i Falkenberg år 1827. Brevets innehåll är daterat den 10 november.

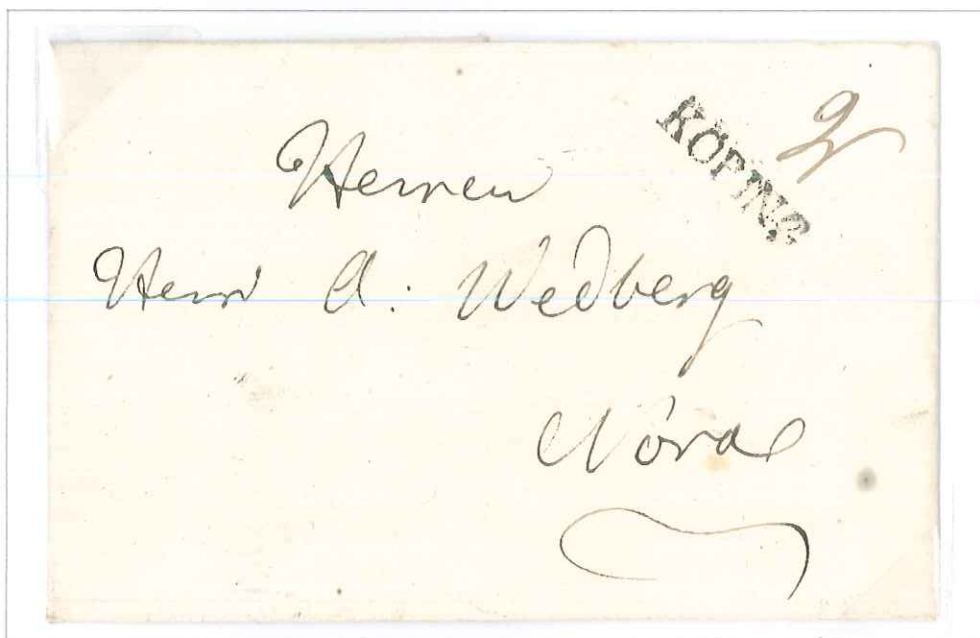

Helsingborgs rakstämpel på karterat brevomslag sänt 1829 till Göteborg.

Rakstämplor

Karterat brevomslag med Hernösands rakstämpel skickat till herr Montelius Stockholm.

Köpings rakstämpel på karterat brev skickat till herr Wedberg i Nora.
Brevet är daterat den 6 januari 1825.

Rakstämplar

Rakstämpel Linköping typ 1 på karterat fribrev skickat till Magistratet i Vadstena.

Brevet är daterat på Linköpings slott den 8 juli 1824.

Linköpings rakstämpel typ 1 användes mellan åren 1819–1825.

Karterat brev med rakstämpel Mariefred skickat till N. F. Husberg i

Tierp. Brevet är daterat på Skeppsta bruk den 20 maj 1825.

Rakstämplar

Rakstämpel Mariestad på karterat brev sänt till kommerserådet Gustaf Ekman i Göteborg. Brevet är daterat Sättra den 17 september 1824.

Rakstämpel Norrköping typ 4 på karterat brev skickat till Wedberg i Nora. Brevet är daterat 20 september 1828. Norrköpings rakstämpel typ 4 var i bruk mellan 1819–1830.

Rakstämplar

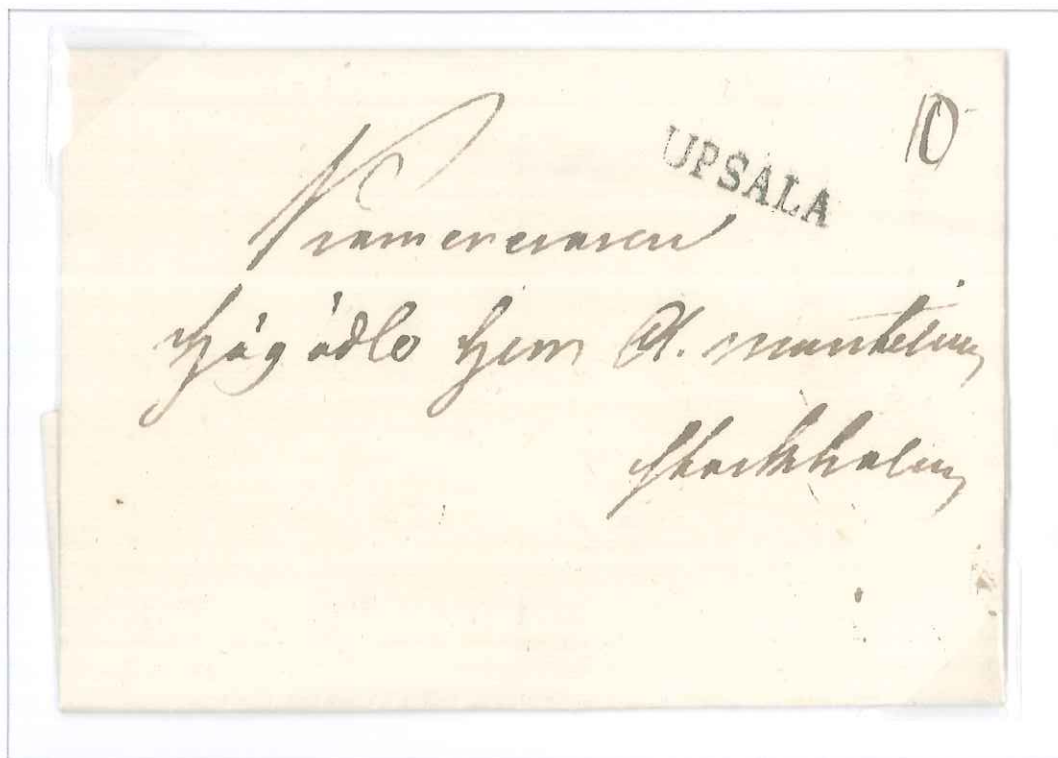

Rakstämpel Runneby på karterat brev skickat till bokhandlare Gleerup i Lund. Brevet är daterat den 30 juli 1830.

Strömstads rakstämpel på karterat brevomslag skickat till herr M.W. Redin i Göteborg.

Rakstämplar

Karterat brev med Upsalas rakstämpel skickat till herr Montelius i Stockholm.

Innehållet är daterat den 5 november 1821.

Westerås rakstämpel i avtryck på karterat brev sänt till N. F. Husberg
vid Gysinge bruk i Tierp. Innehållet i brevet är daterat 2 maj 1828.